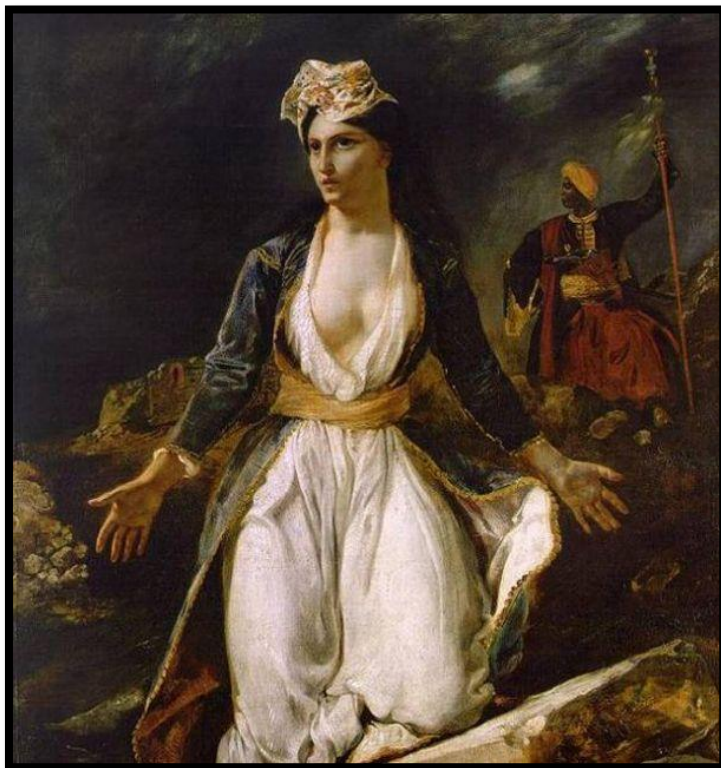

Η ΕΞΟΔΟΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ ΚΑΙ ΟΙ ΕΠΙΔΡΑΣΕΙΣ ΤΗΣ ΣΤΗΝ ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΔΗΜΙΟΥΡΓΙΑ

Ο αγώνας των Ελλήνων του 1821 για την ελευθερία ενέπνευσε πολλούς Έλληνες και ξένους καλλιτέχνες. Ειδικά η Έξοδος του Μεσολογγίου υπήρξε ξεχωριστή πηγή έμπνευσης και δημιουργίας, αφού είχε άμεση απήχηση στην ψυχή και στη φαντασία των καλλιτεχνών. Έτσι αποτέλεσε θέμα σε ποιητικά, ζωγραφικά και άλλα καλλιτεχνικά έργα.

Αναλυτικότερα

- ❖ **Ευγένιος Ντελακρουά, «Η ΕΛΛΑΔΑ ΞΕΨΥΧΩΝΤΑΣ ΣΤΑ ΕΡΕΙΠΙΑ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ»**

«Η Ελλάδα στα ερείπια του Μεσολογγίου» 1826, Ευγένιος Ντελακρουά, εμπνευσμένος από την τρίτη πολιορκία. Ελαιογραφία σε καμβά, Μουσείο Καλών Τεχνών στη Μπορντό

Η ηρωική έξοδος των Μεσολογγιτών το 1826 και ο θάνατος του Λόρδου Μπάιρον στο Μεσολόγγι επηρεάζουν βαθιά τον Ντελακρουά. Στο συγκεκριμένο πίνακα παρουσιάζει την Ελλάδα απελπισμένη να στέκεται

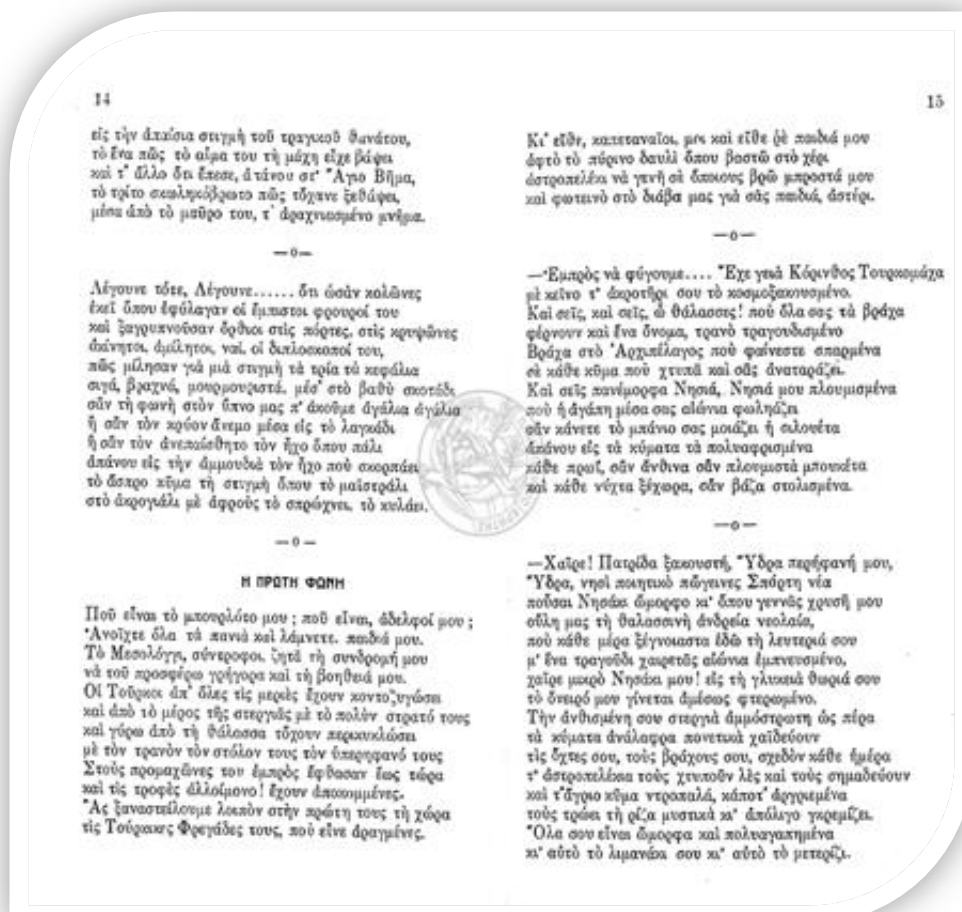
πάνω στα πτώματα των αγωνιστών και πίσω της να στέκεται ο εχθρός που υψώνει τη σημαία.

Η Ελληνική Επανάσταση αποτέλεσε βασικό θέμα των έργων του Ντελακρουά μέσω των οποίων συγκίνησε και κινητοποίησε τους Ευρωπαίους υπέρ της Ελλάδας.

❖ Βίκτωρ Ουγκώ, «ΤΑ ΚΕΦΑΛΙΑ ΤΟΥ ΣΑΡΑΓΙΟΥ»

Ο Γάλλος συγγραφέας και ποιητής αντλώντας έμπνευση από την ηρωική Έξοδο του Μεσολογγίου δημοσίευσε το 1826 στο γαλλικό Τύπο το ποίημά του “Τα Κεφάλια του Σαραγιού”. Σ’ αυτό παρουσιάζει τρία από τα 6000 κεφάλια που είχαν σταλεί στο Σεράγι να συνομιλούν: του Κανάρη, του Μπότσαρη και του επίσκοπου Ρωγών Ιωσήφ.

Απόσπασμα (Les têtes du serail)

❖ Γκαίτε, «ΦΑΟΥΣΤ»

Σε μια σκηνή του έργου του «Φάουστ», ο Γκαίτε οδηγεί τον Ευφορίωνα, τον ήρωά του, στο Μεσολόγγι, όπου φωνάζει με ενθουσιασμό: **«Πάντα ψηλότερα να ανεβαίνω! Όλο πλατύτερα να βλέπω!»** Επηρεασμένος ο Γκαίτε από το θάνατο του λόρδου Βύρωνα εξυμνεί μέσω του ήρωά του τη θυσία του στο Μεσολόγγι, τον εξυψώνει ως σύμβολο ανδρείας και λευτεριάς και καθιερώνει το Μεσολόγγι ως έναν χαρακτηριστικό τόπο ανδρείας και αυτοθυσίας.

❖ Διονύσιος Σολωμός, «ΕΛΕΥΘΕΡΟΙ ΠΟΛΙΟΡΚΗΜΕΝΟΙ»

Ενδεικτικό απόσπασμα από το
ΣΧΕΔΙΑΣΜΑ Α'

1

Τότες εταραχτήκανε τα σωδικά μου και έλεγα πως ήρθε ώρα να ξεψυχήσω· κι ευρέθηκα σε σκοτεινό τόπο και βροντερό, που εσκιρτούσε σαν κλωνί στάρι στο μύλο που αλέθει ογλήγορα, ωσάν το χόχλο στο νερό που αναβράζει· ετότες εκατάλαβα πως εκείνο ήτανε το Μεσολόγγι· αλλά δεν έβλεπα μήτε το κάστρο, μήτε το στρατόπεδο, μήτε τη λίμνη, μήτε τη θάλασσα, μήτε τη γη που επάτουνα, μήτε τον ουρανό· εκατασκεπάζε όλα τα πάντα μαυρίλα και πίσσα, γιομάτη λάμψη, βροντή και αστροπελέκι· και ύψωσα τα χέρια μου και τα μάτια μου να κάμω δέηση, και ιδού μες στην καπνίλα μία μεγάλη γυναίκα με φόρεμα μαύρο σαν του λαγού το αίμα, όπου η σπίθα έγγιζε κι εσβενότουνε· και με φωνή που μου εφάινονταν πως νικάει την ταραχή του πολέμου άρχισε:

*«Το χάραμα επήρα
Του Ήλιου το δρόμο,
Κ ρεμώντας τη λύρα
Τη δίκαιη στον ώμο
Κι απ' όπου χαράζει
Ως όπου βυθά,*

Τα μάτια μου δεν είδαν τόπον ενδοξότερον από τούτο το αλωνάκι.»

Θέμα του έργου αυτού του Σολωμού είναι ο ηρωικός αγώνας των Μεσολογγιτών κατά τη δεύτερη πολιορκία του Μεσολογγίου ως την απεγνωσμένη Έξοδο, την παραμονή των Βαΐων του 1826. Ο ποιητής παίρνοντας ως αφορμή το συγκεκριμένο ιστορικό γεγονός, βρίσκει την ευκαιρία να αναφερθεί γενικά στον αγώνα του ανθρώπου για την ηθική, την εσωτερική του ελευθερία.

❖ **Αριστοτέλης Βαλαωρίτης, «ΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ»**

*Στον τάφο του κλεισμένο, το Μεσολόγγι,
σκέλεθρο, γυμνό, ξεσαρκωμένο,
δεν παραδίδει τα άρματα,
δεν γέρνει το κεφάλι...*

*Κρατεί για νεκροθάφτη του το Χρήστο τον Καψάλη.
Το ράσο του Δεσπότη του φορεί για σάβανό του
κι ως φλογερό μετέωρο πετά στον ουρανό του.
Και θάβεται ολοζώντανο...!*

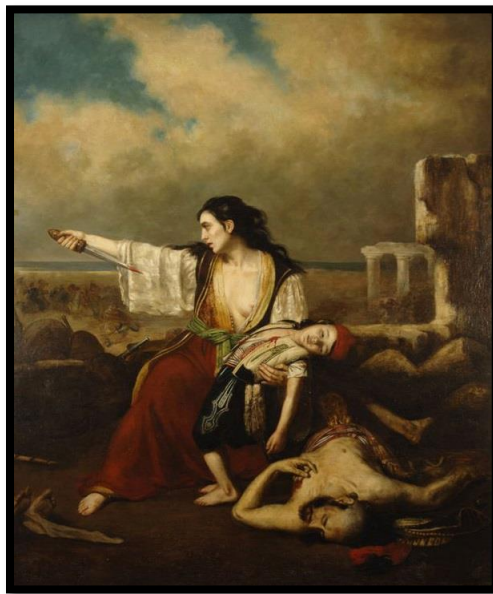
*Στο διάβα του τρομάζουν τα αστέρια
που το κοιτάζουν και ταπεινά μεριάζουν...
Κλαρί δε φαίνεται χλωρό και το στερνό χορτάρι του μάρανε,
το σκότωσε, το αράπικο ποδάρι.*

❖ **Θεόδωρος Βρυζάκης, «Η ΕΞΟΔΟΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ»**

Στο πάνω τμήμα, το ουράνιο, εικονίζεται ένθρονος ο Παντοκράτορας μέσα σε μια χρυσή νεφέλη να ευλογεί τους αγωνιστές, πλαισιωμένος από αγγέλους που ετοιμάζονται να στέψουν τους ήρωες. Στο επίγειο τμήμα, πάνω σε μια ξύλινη γέφυρα οι αγωνιστές ορμούν έξω από την πύλη του τείχους, κραδαίνοντας τα σπαθιά τους. Ένας από αυτούς υψώνει την ελληνική σημαία, ενώ ακολουθούν τα γυναικόπαιδα. Οι Τούρκοι πάνοπλοι τους περιμένουν. Επικρατούν ταραχή, ένταση και μεγάλη δραματικότητα.

❖ Εμίλ ντε Λανσάκ, «Η ΑΥΤΟΘΥΣΙΑ ΤΗΣ ΜΑΝΑΣ»

Το έργο (1827) αναπαριστά μια σκηνή από τις τελευταίες στιγμές του Μεσολογγίου. Μια Μεσολογγίτισσα έχει μόλις σκοτώσει το παιδί της, τον Τούρκο που αποπειράθηκε να τη βιάσει και ετοιμάζεται να σκοτωθεί και η ίδια, για να μη πέσει στα χέρια των εχθρών. Στα πόδια της τραγικής γυναίκας είναι πεσμένος ο εχθρός.

❖ **Ευγένιος Ντελακρουά, «Η ΕΛΛΑΔΑ ΠΑΝΩ ΣΤΑ ΕΡΕΙΠΙΑ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ»**

Το έργο (1826), εμπνευσμένο από την μάχη των Ελλήνων στην τρίτη πολιορκία του Μεσολογγίου, απεικονίζει την προσωποποίηση της ηρωικής Ελλάδας. Η γυναικεία μορφή, πολύ όμορφη με το άσπρο της φόρεμα, στέκει όρθια και ζωντανή επάνω στα ερείπια του Μεσολογγίου. Είναι στραμμένη προς τον θεατή με τα χέρια σε στάση απελπισίας, ενώ οι μάχες μαίνονται στο βάθος, κάτω από έναν ουρανό πολύ σκοτεινό, σαν να έρχεται καταιγίδα.

❖ **Louis Josef Rossignion, «Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΜΕΤΑΛΗΨΗ ΤΩΝ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΤΩΝ»**

Η εξάντληση, η απόγνωση, ο φόβος, η ελπίδα, είναι παρούσες στα πρόσωπα και τα σώματα των εικονιζόμενων μορφών.

❖ **Λουί Μπενζαμέν Ντεβούζ, «Ο ΟΡΚΟΣ ΤΩΝ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΤΩΝ»
(1828)**

Έχοντας μόλις δώσει τον ιερό όρκο, οι Μεσολογγίτες άνδρες και γυναίκες, ορμούν στη μάχη με προτροπή του σεβάσμιου ιερέα.

❖ **Τζουζέπε Πιέτρο Ματσόλα, «Ο ΙΜΠΡΑΗΜ ΕΠΙΤΙΘΕΤΑΙ ΣΤΟ
ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ»**

❖ Ζοζέφ Ντενίς Οντεβάρ, «Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΑΜΥΝΑ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ» (1826)

Στον πίνακα αυτό ο ζωγράφος απεικονίζει μερικούς από τους τελευταίους υπερασπιστές της πόλης.

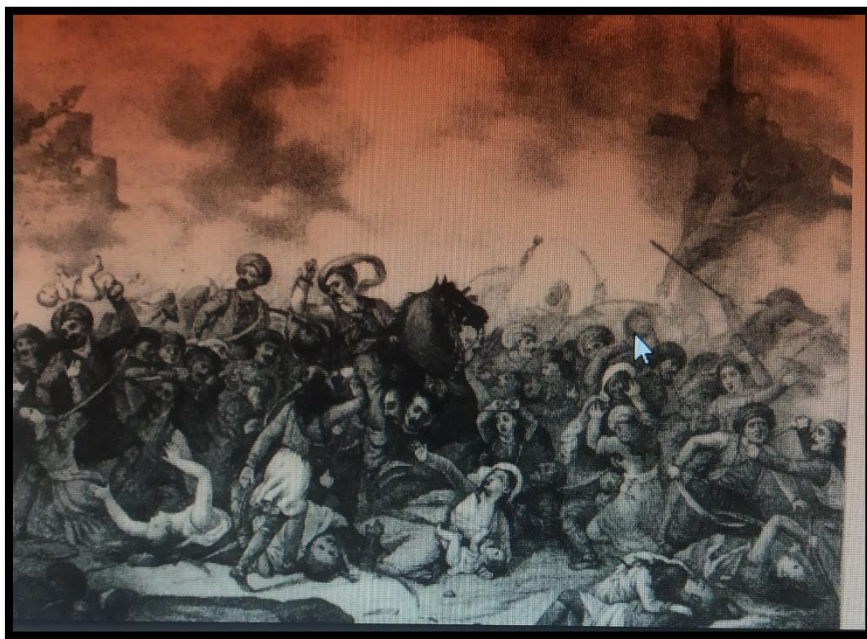
❖ Αρί Σεφέρ, «Η ΑΡΙΣΤΕΡΑ ΦΡΟΥΡΑ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ»

❖ Ζαν Μερσιέ, «ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΤΕΣ ΠΡΟΣΦΥΓΕΣ»

❖ Αχιλλέα Ντεβεριά, «ΣΦΑΓΗ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΣΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ»
(1827)

Ο πίνακας έχει ως θέμα τη σφαγή που ακολούθησε την Έξοδο. Τούρκοι πολεμιστές έφιπποι με απίστευτη βαρβαρότητα, πέφτουν πάνω σε άνδρες, γυναίκες και παιδιά – βρέφη ποδοπατώντας και σκοτώνοντάς τους. Στο κέντρο της σύνθεσης βρίσκεται μια γυναίκα πεσμένη στο έδαφος, που μάταια προσπαθεί να προστατέψει με το σώμα της το

βρέφος που κρατά στην αγκαλιά της, ενώ ένας καβαλάρης με υψωμένο το ξίφος του κατευθύνει πάνω τους, το άλογό του. Στη σέλα του ζώου είναι δεμένος ένας σωρός με κομμένα κεφάλια από θύματα των Τούρκων.

❖ Τζιοβάνι Μπερσέλι, «ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΤΙΣΣΑ ΜΗΤΕΡΑ ΜΕ ΤΟ ΠΑΙΔΙ ΤΗΣ».

❖ Πιερ Ρος Βινιερόν, «Η ΠΤΩΣΗ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ»

Ημιτελές έργο φιλοτεχνημένο το 1827, που συμβολίζει τον εθνικό και θρησκευτικό χαρακτήρα του Αγώνα των Ελλήνων. Παριστάνει μία γυναικεία μορφή να κραδαίνει αριστερά ένα σπαθί και μια άλλη να ανεμίζει το λάβαρο με το σταυρό της Ορθοδοξίας. Το κεντρικό πρόσωπο τεντώνει τα χέρια προς τα πίσω, σαν να θέλει να προστατεύσει την γυναίκα με το λάβαρο.

❖ **Λουδοβίκος Α' Βασιλεύς τής Βαυαρίας, ποίημα αφιερωμένο στο ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ**

*«Ενδοξον είχες τήν τύχην, ως καμμία, πόλις ἄλλη
ποτέ νίκη δέν υπήρξεν, ως ἡ πτώσις σου, μεγάλη!
Ἡ πυρά τῶν ὑπονόμων ἀνυψώθη, ως φανός σου,
καί ἐφώτισε τὸ ὕψος τῆς ἀποθεώσεώς σου!
Τῶν ἐχθρῶν τὰ ὄπλα, ὄχι! Ὅχ' ἡ δύναμη οὐτ' ἐκεῖνα
ἀλλ' ἡ ἐρινὺς τοῦ Ἄδη σὲ κατέστρεψεν — ἡ πεῖνα!»*
[.....]

*«Ἐπεσεσ κ' ὑπὸ τὰ δύο συνετρίβη γόνατά σου
ὁ ἐχθρός σου καὶ τὸ μέγα ἔδειξες ἀνάστημά σου!
Ὁ δὲ γδοῦπος σου καθ' ὄλην ἀντηγήσας τὴν Ἑλλάδα
ὄλων ὤπλισε τὰς χεῖρας μὲ τοῦ Ἄρεως τὴν δάδα!»*

❖ **Αιμίλιος Σουβέστρ, «Η ΑΛΩΣΗ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ»**

Θεατρικό έργο που γράφτηκε αμέσως μετά το συμβάν, έγινε δεκτό στο γαλλικό θέατρο, αλλά η παράστασή του εμποδίστηκε από την λογοκρισία.

❖ **Ντ' Οζανώ, «Η ΤΕΛΕΥΤΑΙΑ ΗΜΕΡΑ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ»**

Δράμα, που ανέβηκε στις 10 Απριλίου του 1828.

❖ **Καμίλ Παγγανέλ, «ΤΟ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙ ΔΕΝ ΥΠΑΡΧΕΙ ΠΙΑ»**

Ποιητική ελεγεία

❖ **Βίλχελμ Μύλλερ**

Το 1826 ο Μύλλερ γράφει τέσσερα ποιήματα εμπνευσμένα από το ολοκαύτωμα του Μεσολογγίου: *«Το Φρούριο του Ουρανού», «Η Ανάληψη του Μεσολογγίου», «Ἐπεσε το Μεσολόγγι» και «Το Νέο Μεσολόγγι»*

Είναι επίσης γνωστός για το περίφημο δίστιχο, με το οποίο αρχίζει και τελειώνει το «**Η ΕΛΛΑΣ ΚΑΙ Ο ΚΟΣΜΟΣ**»:

*Χωρίς την ελευθερία, τι θα ήσουν Ελλάς;
Χωρίς εσέ, Ελλάς, τι θα ήταν ο κόσμος;*

❖ **Αύγουστος Φαμπρ, «ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ ΠΟΛΙΟΡΚΙΑΣ ΤΟΥ ΜΕΣΟΛΟΓΓΙΟΥ»
(1827)**

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑ

Ο αγώνας των υπερασπιστών του Μεσολογγίου, η Έξοδος και η θυσία τους αποτέλεσε σύμβολο ηρωισμού και συνώνυμο της ελευθερίας. Αφύπνισε τις συνειδήσεις των πνευματικών ανθρώπων της Ευρώπης και συγκίνησε όλη την οικουμένη. Έτσι οι καλλιτέχνες επηρέασαν με το έργο τους όλη την ανθρωπότητα, ώστε αυτή να συμπαρασταθεί και να βοηθήσει τους επαναστατημένους Έλληνες που αγωνίζονταν για την απελευθέρωσή τους από το τουρκικό ζυγό. Έδωσαν επίσης νέα ορμή στο κίνημα του Φιλελληνισμού κι αυτό με τη σειρά του μπόρεσε να επηρεάσει θετικά τις ευρωπαϊκές κυβερνήσεις, οι οποίες έπαιξαν καθοριστικό ρόλο στη δημιουργία του νέου ελληνικού κράτους.

ΔΙΚΤΥΟΓΡΑΦΙΑ

- <https://iaitoloakarnania.gr/2019/04/i-exodos-toy-mesolongioy-ws-pigi-empnefsis-gia-ellines-ke-xenous-kallitexnes/>
- <http://texni-zoi.blogspot.com/2020/03/1821.html>
- http://www.myriobiblos.gr/texts/greek/athanasia_dis_doxastiko.html
- https://www.messolonghibyronsociety.gr/wp-content/uploads/2019/10/greek_philhelin_painters.pdf